

De broedvogels van den Wieringermeerpolder in 1936

(12e Publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”)

(met 2 tekstfiguren)

DOOR

Dr J. R. H. SCHAANK.

Inleiding.

Alvorens de resultaten van mijn nasporingen over het afgelopen broedseizoen te bespreken, wil ik de aandacht vestigen op de onderzoekingen van Dr Ir W. Feekes, gedaan in den Wieringermeerpolder gedurende de jaren 1931 tot en met 1933 en neergelegd in zijn proefschrift (5). Uit den aard der zaak zijn deze onderzoekingen vollediger dan de waarnemingen van van Dobben (2), Op de Coul (7) en mij (10) uit die jaren, daar Feekes door zijn dagelijkschen wetenschappelijken arbeid in dezen polder veel gelegenheid had de avifauna te bestudeeren.

De resultaten, op het gebied der avifauna, waar Feekes toe komt, zijn o.a. samengevat in de lijst op p. 222—223 van zijn proefschrift, die, evenals het kaartje op p. 288 van zijn dissertatie, hierbij door mij wordt overgenomen (zie p. 23 en 24—25).

Het droogmalen van het land geschiedde van 10 Febr. 1930—21 Aug. 1930. Uit de lijst blijkt dus, dat gedurende het droogmalen reeds het broeden van enkele vogels op de eerst drooggevallen gronden begon. Een omstandigheid, waarmee de eventuele onderzoekers naar het verloop van den vogelstand in den aanstaanden N.O. polder, terdege rekening dienen te houden, vooral met het oog op de groote uitgestrektheid van dien polder en de moeilijke toegankelijkheid van de zoo juist drooggevallen gronden.

Ook dit jaar had ik, evenals het vorige, de volle medewerking van den heer J. L. H. Hazeloop, onderwijzer te Slootdorp en lid van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”, bij het verzamelen van gegevens over den broedstand. Enkele waarnemingen werden gezamenlijk gedaan.

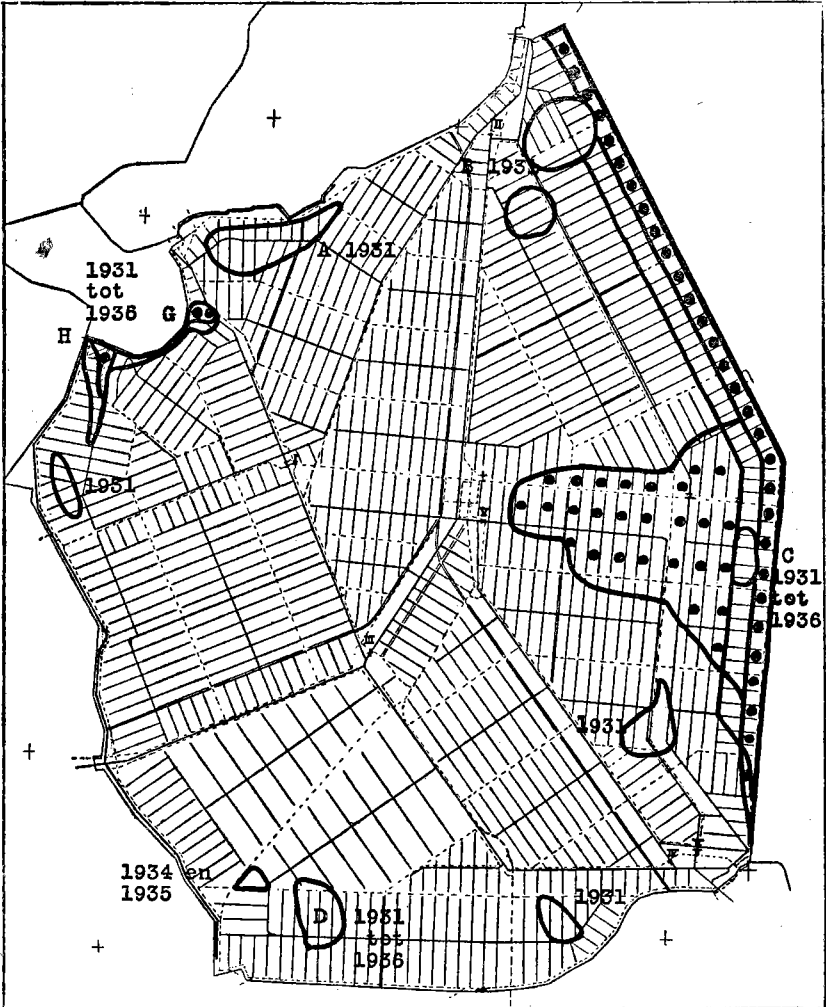
Tevens zijn Ir G. W. Harmsen en Ir. W. A. Bosma zoo vriendelijk geweest om mij bijzonderheden, die zij bij hun arbeid in den polder op vogelgebied aantreffen, te melden.

Van den heer J. A. Ijka mp, leeraar in Plant- en Dierkunde te den Helder, ontving ik een verslag van één, door hem gemaakte tocht door de Wieringermeer en de lage landjes bij den Afsluitdijk nabij Ewijksluis. Persoonlijk heb ik meerdere tochten ondernomen van uit Medemblik en heb ik een week van mijn vacantie, van 4 tot en met 10 Juni, mijn intrek genomen in Hotel Smit te Slootdorp om mij die dagen geheel aan het onderzoek te kunnen wijden, daar anders het bereiken, van zelfs maar een globaal overzicht van de broedvogels, niet meer mogelijk is.

In tegenstelling met verleden jaar heb ik de, eigenlijk buiten de Wierin-

germeer gelegen, lage landjes grenzende aan den Zuidkant van den Afsluitdijk nabij Ewijksluis, in mijn onderzoek betrokken, omdat hier verleden jaar legfels van den steltkluit gevonden waren. Dit jaar is deze vogel door mij niet aangetroffen.

Volgens Ir G. W. H a r m s e n waren deze landjes dit jaar over het algemeen minder bevolkt dan in 1935.

VOGELKOLONIES EN GROENWIERBEGROEIING.

- Vogelkolonies en plaatsen met veel broedvogels.
- Groenwierbegroeiing in ondiepe plassen.

(Cliché welwillend afgestaan door Dr Ir W. Feekes).

LIJST DER BROEDVOGEL

NAAM DER BROEDVOGELS		Alleen waargenomen door	Mate van voorkomen in :			
			1930	1931	1932	19
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i> (L)			3		
Wilde eend	<i>Anas platyrhyncha</i> L.			t		
Bontbekplevier	<i>Charadrius hiaticula</i> L.		m	m		
Strandplevier	„ <i>alexandrinus</i> L.		v	v	n	
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i> (L)		e	t		
Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i> L.	Wit 1930	1	e	e	
Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i> L.			v	v	
Kemphaan	<i>Philomachus pugnax</i> (L)	Companjen		e	e	
Tureluur	<i>Tringa totanus</i> (L)			e	e	
Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i> L.	Companjen		e	e	
Kapmeeuw	<i>Larus ridibundus</i> L.		?	?	?	
Vischdiefje	<i>Sterna hirundo</i> L.		?	v	v	
Noordsche stern	<i>Sterna macrura</i> (Naum.)			t	t	
Dwergstern	„ <i>albifrons</i> Pall.			v	m	
Velduil	<i>Asio flammeus</i> (Pont.)				l	
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i> (L)	Companjen				
Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i> (L)	Companjen				
Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i> (L)	Companjen				
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i> (L)			e	e	
Zingende graspieper	<i>Anthus pratensis</i> (L)			e	e	
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i> (L)			e	e	
Kuifleeuwerik	<i>Galerida cristata</i> (L)	Companjen		e	e	
Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i> L.			t	m	
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava</i> L.				e	
Witte kwikstaart	„ <i>alba</i> L.				e	
Huismsch	<i>Passer domesticus</i> (L)			e	t	
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i> L.				e	
Rietgors	„ <i>schoeniclus</i> (L)				?	
Patrijs	<i>Perdrix perdrix</i> (L)					

VERKLARING DER TEEKENS: ? = volgens niet te controleeren mondelinge mededeeling; cijfers = aantal malen waargenomen; e = enkele malen waargenomen;

DE WIERINGERMEER

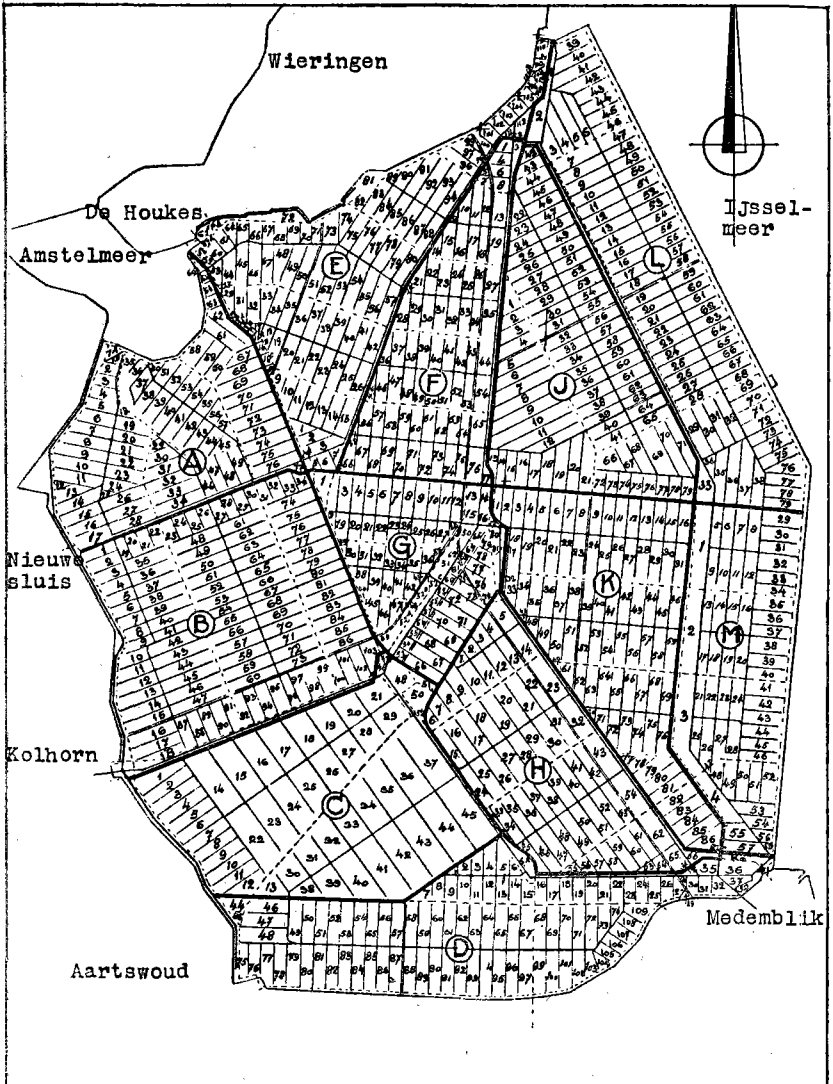
Voorkomen in :			Periode van voorkomen in 1932 en 1933 :				PLAATS VAN VOORKOMEN : (Zie kaart, waarop de kolonie- groepen zijn aangegeven.) ¹⁾
kolonies	kleine kolonies	paren verspreid	1e	2e	3e	4e	
		○		○	○		Koloniegroep C en H. verspreid vooral in <i>Atriplex littorale</i> gezelschap vooral in de kolonie G en H, en ver- spreid.
		○	○	○	○	○	
ijl	○ ijl	○		○	○		veel in de kwelstrook, kolonies G en H, en veel verspreid.
		○	○	○	○		verspreid.
ijl	○ ijl	○		○	○		verspreid. vooral in de kwelstrook en de kolonies G en H, en verspr. op vochtige plaatsen.
		○		○	○		hier en daar op vochtige plaatsen.
		○		○	○		verspreid, vooral op vochtige plaatsen.
		○		○	○		verspreid op vochtige plaatsen.
		○	○	○	○		in de koloniegroep C.
	○	○		○	○		in de kolonies A, B, C en D, en verspr.
	○	○		○	○		idem.
	○	○		○	○		aparte kolonies in de groepen A, vooral B, C en D, ook verspreid.
		○		○	○		N.W. der polder (Amstelmeerdijk). schuren.
		○		○	○		schuren.
		○		○	○		kanaaloevers.
		○		○	○	○	verspreid.
		○		○	○	○	op grasland.
		○		○	○	○	verspreid.
		○		○	○	○	verspreid.
		○	○	○	○	○	verspreid.
		○	○	○	○	○	verspreid.
		○	○	○	○	○	bij huizen.
		○	○	○	○	○	verspreid.
		○	○	○	○	○	rietvelden.
		○		○	○		N.W. der polder.

t = enkele tientallen malen waargenomen; m = matig veel waargenomen (enkele honderden malen); v = veel waargenomen.

(Overgenomen uit de dissertatie van Dr Ir. W. F. e e k e s, p. 222—223).

¹⁾ Op p. 23 van dit no. (Redactie).

Van de Directie van den Wieringermeerpolder ontving ik een schriftelijke toestemming om ten behoeve van de bestudeering van den vogelstand de landerijen, in beheer bij de Landbouw-Cultuurmaatschappijen, te betreden. Ook Hazeloop was in het bezit van een dergelijke toestemming. Van de pachters ondervonden wij steeds veel welwillendheid, terwijl een vijftal jachtopzieners ons zeer van dienst was. Vooral de jachtopzieners

SECTIES EN KAVELS.

(Cliché welwillend afgestaan door Dr Ir W. Feekes).

C. Bais, J. Kieft en C. Kroon hebben veel voor dit onderzoek belangrijke gegevens kunnen verschaffen, door als gids te dienen voor hun respectievelijke gebieden.

De toestand van den polder, op 1 Mei 1936, was in korte trekken als volgt: In tijdelijke Staatsexploitatie was:

Voor akkerbouwgewassen (winter-, zomertarwe, winter-, zomergerst, haver, koolzaad, groene erwten, vlas, suikerbieten, aardappelen):	5493 ha.
Voor lucerne, roode-, witte-, zweedsche bastaard-, hopperupsklaver, wikken:	2091 ha.
Voor grasland:	1037 ha.
Voor noodmengsel of gebraakt:	740 ha.
Diverse proefvelden:	117 ha.
<hr/>	
Totaal in exploitatie:	9478 ha.
Voor particulieren 113 boerderijen	4470 ha.
los cultuurland	760 ha.
<hr/>	
Totaal in cultuur:	14708 ha.

(Op 1 Mei 1935 13062 ha.).

Bovendien is nog ruim 65 ha. beboscht.

Ook de bevolking is toegenomen, deze bedroeg op 1 Juli 1936: 3263. (1 Juni 1935: 2360).

Het derde dorp, Wieringerwerf, ten N. van de Terp, is geheel in gebruik genomen.

LIJST VAN BROEDVOGELS IN 1936.

1. *Sturnus v. vulgaris* L. — Spreeuw.

Broedde talrijk bij de dorpen en boerderijen onder de pannen. Talrijker dan in 1935.

2. *Carduelis c. cannabina* (L.) — Kneu.

Op 5 Juni werd een 5-legsel gevonden in een meidoorn bij den Schelpentocht, op 9 Juni in sectie B tusschen Waardweg en Waardkanaal 1 leeg nest en 1 nest met 5 jongen.

3. *Passer d. domesticus* (L.) — Huismus.

Broedde talrijk bij de dorpen en boerderijen.

4. *Emberiza sch. schoeniclus* (L.) — Rietgors.

Kwam verspreid voor in het riet der kanalen. Niet zeldzaam, talrijker dan in 1935.

5. *Galerida cr. cristata* (L.) — Kuifleeuwerik.

In de omgeving van Slootdorp en Middenmeer. Minder talrijk dan in 1935.

6. *Alauda a. arvensis* L. — Veldleeuwerik.

Vooraf in het westelijk deel van den polder talrijker dan in 1935, in het oostelijk deel bleef het aantal klein.

7. *Anthus pratensis* (L.) — Graspieper.

Zeer talrijk, meer dan in 1935.

8. *Motacilla fl. flava* L. — Gele kwikstaart.

Evenals in 1935 zeer talrijk. Veel in walletjes.

9. *Motacilla a. alba* L. — Witte kwikstaart.
Niet talrijke broedvogel in het westelijk deel van den polder.
10. *Acrocephalus a. arundinaceus* (L.) — Groote karekiet.
Niet talrijk in sectie A (Ulketocht en Waardkanaal). Waarschijnlijk in 1935 over het hoofd gezien.
11. *Acrocephalus sc. scirpaceus* (Herm.) — Kleine karekiet.
Broedde in bijna alle vaarten. Talrijker dan in 1935.
12. *Hippolais i. icterina* (Vieill.) — Spotvogel.
In sectie A werden bij enkele boerderijen exemplaren met voer waargenomen, in B tusschen Waardweg en Waardkanaal eveneens. Bij Slootdorp werden exemplaren gehoord.
13. *Sylvia c. communis* Lath. — Grasmusch.
Op 4 Juni werd aan de Slootweg onder Slootdorp een 4-legsel gevonden. Op 9 Juni werd in B tusschen Waardweg en Waardkanaal een paartje tusschen de struiken rondvliegend aangetroffen.
14. *Turdus m. merula* L. — Merel.
Broedde in een grooter aantal dan in 1935. Tot in het midden van den polder kwamen zij voor. Nabij Slootdorp werden 6 nesten gevonden. Een nest onder Medemblik werd tweemaal gebruikt (Waargenomen op 10 Mei en op 5 Juli).
15. *Oenanthe oe. oenanthe* (L.) — Tapuit.
Minder talrijk dan in 1935, vooral aan de randen, b.v. langs den Amstelmeerdijk, Medemblikkersluisweg en Koggenrandweg.
- [16. *Luscinia svecica cyanecula* (Wolf) — Witgesterd blauwborstje.
Op 7 Juni werd in A tusschen Waardweg en Waardkanaal een paartje waargenomen. Het ♂ zong heftig en vloog op en neer boven bepaalde struiken. De mij begeleidende jachttopziener had de aanwezigheid van dit vogeltje op deze plaats reeds te voren voorspeld. In 1935 zou het hier ook gebroed hebben. Een nest werd niet gevonden.]
17. *Sylvia borin* (Bodd.) — Tuinfluiter.
In A en B tusschen Waardweg en Waardkanaal broedden enkele exemplaren (Waargenomen op 7 Juni en op 9 Juni).
18. *Hirundo r. rustica* L. — Boerenzwaluw.
Wat talrijker dan in 1935, vooral bij boerderijen.
19. *Delichon u. urbica* (L.) — Huiszwaluw.
Broedde bij verschillende boerderijen en schuren, ook bij de school te Slootdorp.
- [20. *Riparia r. riparia* (L.) — Oeverzwaluw.
Werd waargenomen in het uiterste N.O. van den polder. Volgens niet gecontroleerde opgaven zouden zij daar ook gebroed hebben en zouden daar ook nestgangen gevonden zijn. Minder talrijk dan in 1935.]
21. *Cuculus c. canorus* L. — Koekoek.
Talrijker dan in 1935. Door den geheelen polder waren koekoeken te hooren. In A werd een graspieper waargenomen, die een koekoeksjong voedde.
22. *Tyto alba guttata* (Brehm) — Kerkuil.
Op 13 Mei werd in een kapschuur aan het Wagenpad een nest met 4 jongen aangetroffen. Verder kwamen nog enkele gevallen voor, b.v. aan de Koggenrandweg.

23. *Asio fl. flammeus* (Pont.) — Velduil.

Na het jaar 1935 overgeslagen te hebben heeft deze vogel den polder in 1936 weer als zijn broedplaats uitgekozen. De ontzaglijke vermeerdering der muizen zal hier wel niet vreemd aan zijn geweest. In het totaal werden 8 nesten gevonden. Persoonlijk zag ik eenmaal 3, eenmaal 6 en eenmaal 7 eieren, verder eenmaal 5 jongen. Deze nesten lagen over den geheelen polder verspreid, in het centrum echter geen.

24. *Falco t. tinnunculus* L. — Torenvalk.

Broedde, niet zeldzaam, vooral in de zuidelijke helft van den polder, meest op hooibulten en graanschelven.

[25. *Circus pygargus* (L.) — Grauwe kiekendief.

Een paartje hield zich gedurende het geheele seizoen in sectie L en J op, hoogstwaarschijnlijk broedvogels. De bruine kiekendief werd eenmaal waargenomen, duidelijk komend van het oude land en er ook weer naar toe terugkeerend.]

26. *Tadorna tadorna* (L.) — Bergeend.

In Mei werd een nest bij Middenmeer gevonden in een greppel onder een graanschelf, met 13 eieren. De schelf moest afgebrand worden, 10 eieren werden verder onder de kip uitgebroed, 5 ervan kwamen goed uit. In A werd nog een nest gevonden; in deze sectie nam ik op 7 Juni 2 bergeenden met 12 zeer kleine donsjongen waar. Ir H a r m s e n nam op 8 Mei voor Ewijksluis 30 paar waar.

27. *Anas pl. platyrhyncha* L. — Wilde eend.

Broedde talrijk over den geheelen polder verspreid. In L telde ik op 2 Mei per kavel (\pm 250 bij 750 m) 4 à 5 nesten. Talrijker dan in 1935.

28. *Anas cr. crecca* L. — Wintertaling.

Op 13 Mei werd in de Tusschentocht in H 26 een paartje waargenomen. Het ♀ alarmeerde zeer sterk en klapperde kwekkend heen en weer over het water. De jongen waren tusschen het riet te hooren.

29. *Anas querquedula* L. — Zomertaling.

Gedurende het geheele seizoen werden exemplaren waargenomen in het N.W. van den polder. Volgens B a i s heeft deze vogel in 1936 en ook in 1935 aldaar gebroed.

30. *Spatula clypeata* (L.) — Slobeend.

In A en in het Amstelmeer werden verscheidene exemplaren waargenomen. Een enkel paartje schijnt hier volgens B a i s gebroed te hebben.]

[31. *Nyroca f. ferina* (L.) — Tafeleend.

Op een bepaalde plaats in de Nieuwe Sluizervaart, tusschen het Jodenkamp en de Ulkeweg, nam H a z e l o o p van af 20 April gedurende een maand een exemplaar waar.]

32. *Podiceps cr. cristatus* (L.) — Fuut.

In het Waardkanaal broedden enkele paartjes.

33. *Podiceps r. ruficollis* (Pall.) — Dodaars.

Op 7 Juni werd mij een 4-legsel getoond in A bij de Ulketocht, in het Waardkanaal nam ik enkele exemplaren waar.

34. *Columba p. palumbus* L. — Houtduif.

Op 5 Juni werd in het dal van de Schelpentocht een 2-legsel in een 2¹/₂ m hooge acacia gevonden.

35. *Haematopus o. ostralegus* L. — Scholekster.

Kwam minder voor dan in 1935. Op 7 Juni werd in A een 4-legsel

gevonden, op D 52 4 alarmeerende- en ook jonge exemplaren waargenomen.

36. *Charadrius b. hiaticula* L. — Bontbekpluvier.

Op 6 Juni werden voor Ewijksluis alarmeerende exemplaren waargenomen, op 17 Mei vond Nijkamp hier een legsel. Ook op H 24 kwamen alarmeerende exemplaren voor (4 Juni).

37. *Charadrius dubius curonicus* Gm. — Kleine pluvier.

Broedde volgens J. P. Strijbos in 1936 in den Wieringermeer („de Telegraaf” van Zondag 2 Aug. 1936). Op 5 Juli nam ik enkele alarmeerende exemplaren waar op D 52.

38. *Charadrius a. alexandrinus* L. — Strandpluvier.

In A, E en D werden enkele alarmeerende paartjes waargenomen op 6 en 9 Juni en 5 Juli, eveneens op 6 Juni voor Ewijksluis.

39. *Vanellus vanellus* (L.) — Kievit.

Vergeleken met 1935 sterk toegenomen. Naar schatting waren er alleen in A al 200 nesten. Verder in wat geringer dichtheid over den geheelen polder verspreid. In B werd op kaal land met schelpen tusschen rijtjes opkomende klaver gebroed. In A werd op 7 Juni een 4-legsel met een dwergei gefotografeerd. Voor Ewijksluis lagen \pm 5 legsels.

40. *Philomachus pugnax* (L.) — Kempphaan.

In J, L en A werden kampplaatsen gevonden. Gedurende het geheele seizoen waren $\sigma\sigma$ met dikke kragen aanwezig. Eieren werden niet gevonden.

41. *Tringa t. totanus* (L.) — Tureluur.

Op A 62 werden twee legsels gevonden (op 25 Mei en 7 Juni). Op D 52 waren twee en in L tien sterk alarmeerende exemplaren aanwezig op resp. 6 en 7 Juni. Ook voor Ewijksluis broedde een enkel paartje.

42. *Recurvirostra avosetta* L. — Kluut.

Op A 62 broedden \pm 12 paar, langs de Tusschentocht in H 6 paar, in D 52 2 paar en verder nog hier en daar enkele paartjes. Ook voor Ewijksluis brachten enkele paartjes jongen groot.

Over het algemeen waren de kluten in 1936 meer verspreid dan in 1935, in aantal echter ongeveer gelijk gebleven.

43. *Sterna b. hirundo* L. — Vischdiefje.

Op A 61 bevond zich een kolonie van 20 legsels, die door het laten weiden van een duizend schapen vrijwel geheel werd vernietigd. In E tusschen Schelpenbolweg en Schelpentocht, in opkomende klaver, telde ik op 9 Juni een kolonie van 1×1 , 5×2 en 12×3 legsels. In D 52 op 5 Juli 3×2 legsels en nog meerdere eierdoppen.

44. *Sterna a. albifrons* Pall. — Dwergstern.

Op 9 Juni telde ik op een terrein, dat gedeeltelijk met het terrein onder vischdiefje genoemd (in E) samenviel, een kolonie van 1×1 , 7×2 en 5×3 legsels. Op D 52 werden 6 agressieve exemplaren waargenomen. Voor Ewijksluis broedden ook enkele paren.

45. *Larus r. ridibundus* L. — Kokmeeuw.

In het N. van den polder broedde maar 1 paar (nest op A 61). Op 5 Juli werden in D 52 geteld 3×1 , 1×2 en 3×3 legsels; verder nog

jongen en 3 lege nesten en verspreide doppen, in 1935 blijken ze hier ook gebroed te hebben.

[46. *Rallus a. aquaticus* L. — Waterral.

Broedde, volgens betrouwbare berichten, bij Aartswoud. Zou dat in 1935 hier ook gedaan hebben. In coll. H a z e l o o p bevindt zich een exemplaar van Nov. 1935, afkomstig uit den polder.]

47. *Gallinula chl. chloropus* (L.) — Waterhoen.

In bijna alle kanalen. Ook in de omgeving van Slootdorp en Middenmeer. Beslist talrijker dan in 1935.

48. *Fulica a. atra* L. — Meerkoet.

Evenals in 1935 vooral in het Groot- en Waardkanaal.

49. *Perdix p. perdix* (L.) — Patrijs.

Vooral in het midden en Zuiden. Op 5 Juni was bij Slootdorp een 19-legsel en in H 60 een 21-legsel aanwezig; dit laatste lag in haver van kniehoogte. De jachtopzieners hadden op 6 Juni in het totaal, afkomstig van verstoorde nesten, 260 eieren onder de kip.

50. *Phasianus colchicus* L. — Fazant.

In L en J werden 6 ♂♂ uitgepoot en 16 ♀♀. Onder Wieringen werden jongen waargenomen.

Op 5 Juni vond ik op H 59 een verlaten nest met 8 eieren in kniehoogte haver.

Wordt de broedvogellijst van 1936 vergeleken met die van 1935 (waarbij de achteraf ontvangen gegevens in rekening worden gebracht), dan valt op dat:

1. als broedvogels verdwenen de zanglijster (de steltkluut) en de grutto. In 1935 waren deze hier reeds zeer zeldzaam. De zanglijster werd toen voor het eerst gevonden.
2. naar schatting in aantal verminderden: kuifleeuwerik, tapuit, oeverzwaluw (?), scholekster, kleine pluvier, strandpluvier en kemphaan.
3. ongeveer in aantal gelijk gebleven: huismusch, gele kwikstaart, witte kwikstaart, groote karekiet, bergeend, dodaars, bontbekpluvier, tureluur, kluut, kokmeeuw, waterral (?) en meerkoet.
4. in aantal vermeerderden: spreeuw, rietgors, veldleeuwerik, graspieper, kleine karekiet, merel, boerenzwaluw, koekoek, wilde eend, zomertaling, kievit, vischdief, dwergstern, waterhoen en patrijs.
5. voor den polder nieuwe broedvogels waren: kneu, spotvogel, grasmusch, witgesterd blauwborstje (?), tuinfluiter, huiszwaluw, kerkuil, velduil (in 1934 wel aanwezig), torenvalk, grauwe kiekendief (?), wintertaling, slobend (?), tafeleend (?), fuut, houtduif en fazant.

Feeke geeft de huiszwaluw reeds voor 1935 als broedvogel aan. De door hem aangegeven watersnip, gierzwaluw en winterkoninkje heb ik als zoodanig nooit kunnen aanmerken.

Literatuur.

1. Brouwer, G. A. (1936): De invasie van den Steltkluut; „Ardea”, 25, p. 64—75.
2. Dobben, W. H. van (1932): Over de nieuwe bevolking der Wieringer-

- meerpolder (4e publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”); *Orgaan Cl. Ned. Vogelk.*, 4, p. 115—119.
3. D o b b e n, W. H. v a n (1935): Gegevens over de Wieringermeerpolder in het broedseizoen 1934 (8e publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”); *ibidem*, 7, p. 101—103.
 4. Driemaandelijksch bericht betreffende de Zuiderzeewerken, 17, no. 3, 1936. Uitg. van het Ministerie van Waterstaat.
 5. F e e k e s, I r W. (1936): De ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie in de Wieringermeerpolder, de eerste groote droogmakerij van de Zuiderzee; proefschrift.
 6. — (1936): De pioniersvegetatie van de eerste groote Zuiderzeedrooglegging „de Wieringermeerpolder”; *Nat. wetensch. Tijdschr.* 18, Congresnummer, p. 229—236. (19e Vl. Nat. en Gen. Congres).
 7. O p d e C o u l, P. G. (1932): De Wieringermeerpolder in het broedseizoen van 1932 (5e publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”); *Orgaan Cl. Ned. Vogelk.*, 5, p. 13—18.
 8. S c h a a n k, D r J. R. H. (1935): De broedvogels van den Wieringermeerpolder in het jaar 1935; *ibidem*, 8, p. 43—50.
 9. — (1936): Mededeelingen van de „Club van Zuiderzeewaarnemers” 22, p. 11 (niet in den handel).
 10. — en J. L. H a z e l o o p (1935): Lijst van vogels, waargenomen in de Wieringermeerpolder, 1932—1934; *ibidem*, 21, p. 4—5 (niet in den handel).
 11. De Wieringermeer. Excursiegids Zomer 1936; uitg. van de Directie van de Wieringermeerpolder. Alkmaar.

Medemblik, October 1936.

De geographische verbreiding der *Pycnonotidae* van Azië en den Indischen Archipel, VI (Slot) ¹⁾

DOOR

Mr Dr R. C. E. G. J. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG (†).

Genus: *Iole* Blyth 1844.

1. *Iole olivacea olivacea* Blyth, *Journ. As. Soc. Bengal* XIII, 1844, p. 386, Malakka, Singapore.

De verbreiding, die S h a r p e oopgeeft van dezen vorm, omvat het Maleisch schiereiland, Java, Sumatra en Borneo; dezelfde wordt vermeld door R o b. en K l. in *Ibis* 1918, p. 589.

Daaruit kan evenwel Java worden geschrapt; R o b. en K l. zelf vermelden de soort niet gedurende hun lange reis op dit eiland in 1916—1920 (die wel te verstaan in dien tijd ook onderbroken werd). B a r t e l s en S t r e s e m a n n vermelden *olivacea* niet op hun lijst van Java-vogels van 1929. Het eenige wat ik omtrent de zaak vinden kan, is dat V o r d e r m a n en F i n s c h in hun *Systematisch Overzicht* van 1900, p. 146, den naam *I. olivacea* neerschreven, maar met een groot vraagteken er bij.

¹⁾ Voor het 5e deel, zie dit tijdschrift, 9, 1936, p. 102—122.